

Asia: VN/20925/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteistalvelusta annetun lain ja kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausuntonne, mikäli erottelu alla olevien kysymysten mukaisesti ei onnistu

-

1. Lakiluonnos työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteistalvelusta annetun lain muuttamiseksi

Työllistymistä edistävän monialaisen yhteistalvelun palvelutarpeen arviointia, työttömän työllistymisen kannalta tarkoituksenmukaisen palvelukokonaisuuden suunnittelua sekä työllistymisprosessin etenemistä ja seurantaa koskevat pykälät 3, 4, 5, ja 6.

-

7 § Monialaisen yhteistalvelun järjestäminen ja valtakunnallinen ohjaus (Pykälä sisältää asetuksenantovaltuuden. Asetuksen sisältöä on kuvattu säännöskohtaisissa perusteluissa. Voimassa oleva valtioneuvoston asetus on 1377/2014.)

-

Mitä muuta haluatte sanoa ehdotuksesta?

-

2. Lakiehdotus kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

Kustannusten korvaaminen (luku 6)

Lakiluonnos sisältää pääosin hyvin konkreettisia ja selkeitä muutoksia liittyen hyvinvointialueen perustamiseen esim. korvaustenhakuun ja tiedonsaantiin liittyen.

Alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleiden lasten ja nuorten tuen ja asumisen järjestäminen (27-28 §)

Kymenlaaksossa toimii alaikäisten ilman huoltajaa maahan tulleiden lasten ja nuorten ns. hybridiyksikkö, johon on yhdistetty alaikäisten turvapaikanhakijoiden sekä oleskeluluvan saaneiden alaikäisten palvelut. Lakiluonnos ei huomioi tällaisia yksiköitä. Lain valmistelussa tulee huomioida näiden yksiköiden organisointi. Lakiluonnoksen mukaan tämä yksikkö jakautuu hyvinvointialueelle siirtyvään oleskeluluvan saaneiden yksiköksi ja alaikäisten turvapaikanhakijoiden palveluiden yksiköksi, joka jää kaupungin toiminnaksi. Kuten lain perustelutekstissä todetaan on perheryhmäkotien toiminta lähellä sosiaalihuollon toimintaa. Kannatamme perustelutekstissä esiin nostettua ajatusta siitä, että tässä yhteydessä tarkoitetut perheryhmäkodeista säädettäisiin jatkossa lastensuojelulailla.

Muut hyvinvointialueisiin liittyvät muutosehdotukset

Kotoutumistyön kokonaisvastuu ja kotoutumisen edistämisen työ ovat siirtymässä 1.1.2023 kuntien vastuulle. Jossain määrin on epäselvää kuitenkin se, että mikä on kotoutumisen edistämisen työtä ja mikä taas sosiaalihuoltolaikiin sisältyvää kotoutumisen edistämistä. Lakiesityksessä on monia tulkinnanvaraisia kohtia ja epäselvyyksiä tehtävänjaon osalta. Lakiesitys sisältää monia viittauksia siihen, että tietyn toimen hoitaa kunta, ellei siihen tarvita sosiaalialan osaamista. Lakiluonnoksessa jää näin ollen osittain epäselväksi tulevan hyvinvointialueen (esim. kotouttava sosiaalityö) sekä kuntiin jäävän/siirtyvän kotoutumisen edistämistyön välinen tehtävänjako.

Kymenlaaksossa pakolaisten kotoutumisen edistämisen työ sekä sosiaali- ja terveystalvet (kotoutumista tukeva sosiaalityö) ovat nivottu yhdeksi kokonaisuudeksi. Nyt tämä kokonaisuus lakiehdotuksen perusteella keinoitekoisesti rikotaan. On vaarana, että tehtävänjako esitetyllä tavalla lisää byrokratiaa, päällekkäistä työtä, epäselvyyttä ja asiakkaiden juoksuuttamista toimipisteiden välillä. Vaarana voi olla myös se, että asiakas jää ilman palveluja tai ilman joitakin palveluja, mikäli asiakkaan palveluiden järjestämistaho ja tehtävänjako ei ole selkeä. Pakolaistaustaisille voi olla hyvin haastavaa ymmärtää moninaista järjestelmää. Hämmentävää voi olla myös eri tahojen mahdollisesti erilaisten tai ristiriitaisten ohjeiden antaminen.

Epäselvyyttä liittyy perustelutekstissä mainittuihin konkreettisiin asioihin, kuten siihen, kuka hankkii ja miltä osin pakolaisten asuntoihin välttämättömimmät kalusteet ja välttämättömät ruokaostokset ennen heidän maahan tuloa (perusteluteksti s. 17). Hyvinvointialueen tehtävien kannalta ei ole mielekästä toimia ainoastaan "rahoitusyksikkönä" toimeentulotuen myöntämisessä kunnan suorittamiin alkuvaiheen hankintoihin ennen asiakkaan maahantuloa. Samaa epäselvyyttä liittyy (s. 17) siihen, kuka lentokentällä on vastaanottamassa kiintiöpakolaisia. Perusteluteksteissä todetaan myös, että hyvinvointialueen vastuulla on kertoa Suomen sosiaaliturvajärjestelmästä sekä tarjota etuuksiin liittyvä ohjaus ja neuvonta pakolaisille heti ensimmäisinä päivinä (s. 17). Parempi ajankohta sosiaaliturvajärjestelmästä kertomiseen on selkeästi myöhemmin kuin ensimmäisinä päivinä, jolloin maahan tulevan kannalta huomio on käytännön arjen järjestämisessä. Myös muille kuin pakolaistaustaisille olisi hyvä tarjota tietoa sosiaaliturvajärjestelmästä. Vastuut ovat siis osin epäselvät kiintiöpakolaisten ja turvapaikanhakijoiden alkuvaiheen palveluiden järjestämisen osalta. Lähtökohtaisesti kaikki kiintiöpakolaiset ja kuntapaikan saaneet turvapaikanhakijat tulevat tarvitsemaan sosiaalihuoltolain mukaisen palvelutarpeen arvioinnin ja sosiaalihuoltolain mukaisia palveluja. Työskentelyn onnistumisen ja tärkeän luottamussuhteen syntymisen kannalta on

olennaista, että sosiaaliohjaaja ja/tai sosiaalityöntekijä on mukana työskentelyssä jo heti maahantulon alkuvaiheessa.

Kansainvälistä suojelua tarvitsevien henkilöiden (pakolaistaustaiset) osalta tehdään aina jatkossa sosiaalihuoltolain mukainen palvelutarpeen arviointi sekä asiakassuunnitelma. Tämä tehdään hyvinvointialueella. Kunnissa tehdään jatkossa asiakkaan alkukartoitus sekä koto-suunnitelmat joko yhteistyössä TE-toimijoiden kanssa (työikäiset ja työelämän käytössä olevat) tai kunnassa (muiden osalta). Jatkossa asiakkaille tehdään siis useampia suunnitelmia useamman toimijan taholta. Tässä tiivis yhteistyö näiden kolmen tahon välillä on välttämätöntä. Tähän sisältyy myös päällekkäisen työn vaara ja se, että asiakas saattaa kokea turhauttavaksi samojen asioiden monen kertaista puhumista eri tahoille.

Mitä muuta haluatte sanoa ehdotuksesta?

Lakiluonnoksen seurauksena on mahdollista, että kokonaiskustannukset kotoutumistyön osalta tulevat kasvamaan mm. päällekkäisen resursoinnin ja työn vuoksi.

Monen tahon vastuulle hajautettu pakolaistaustaisten kotoutumistyö ei tunnu mielekkäältä.

On myös huolehdittava sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen riittävydestä muutostilanteessa. Huolta aiheuttaa myös suunniteltu kotoutumisajan lyhentäminen (mm. Selonteko kotoutumisen edistämisen uudistustarpeista), koska kokemuksesta tiedämme, että nykyinenkään kotoutumisaika ei ole riittävä suurimmalle osalle asiakkaista. Kaikilla asiakkailla ei ole mitenkään edellytyksiä kotoutua 1-2 vuodessa esimerkiksi hyvin traumatisoituneet tai luku- ja kirjoitustaidottomat. Mikäli kotoutumisaikaa lyhennetään, on varmistettava sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen resurssilisäys, jotta kotoutuminen nykyistä nopeammin olisi ylipäättään mahdollista. Tällä hetkellä kotoutumista hidastaa merkittävästi myös Digi- ja viestintäviraston riittämättömät resurssit, minkä vuoksi pakolaisten kuntaan rekisteröityminen viivästyy kohtuuttomasti ja näin ollen varsinkin kotoutumisprosessi ei pääse käynnistymään.

Perheenyhdistämisprosesseja tulisi myös helpottaa, koska usein perheenyhdistäminen on kotoutumisen perusedellytys. On mahdotonta integroitua Suomeen, jos elää yli rajaista perhe-elämää.

Taiveaho Satu

Kymsote (Kymenlaakson sosiaali- ja terveystalvelujen kuntayhtymä) -
Kymsoten maahanmuuttopalvelut